

Найважливішою умовою формування образного мислення учнів молодшого шкільного віку є наочність навчання (макети, ілюстрації, малюнки, технічні засоби). Дітей у певному розумінні можна порівняти з мандрівниками, які збираються в далеку дорогу. А яка дорога може бути серйознішою і складнішою за життєву дорогу, до якої готуються наші діти? І в цю дорогу їм треба взяти з собою солідний багаж – багаж знань, умінь і навиків, багаж принципів і переконань. Без цього багажу їм буде важко, і не зможуть вони ні нових шляхів, ні невідомих галузей відкрити. Тому врахування особливостей мислення учнів є важливою передумовою успішної організації навчального процесу на всіх етапах шкільного навчання, зокрема в роботі з молодшими школярами. Адже від того наскільки оптимально розвивається їхнє мислення, у звичайній мірі залежить наступний розвиток школяра. Саме так формується образне мислення, творча уява, розвиток інтелекту та логічне мислення молодших школярів.

Література

1. Кармазіна М.В. Вправи як засіб навчання малюнку в класах з поглибленим вивченням образотворчого мистецтва.// 2008р.- 124с.
2. Чистяков П.П. Листи. Записники. Спогади// Мистецтво, 1953р - 590с.
3. Сухарева Л.С. Як розвинути просторову уяву вашої дитини.// Сімейна педагогіка, 2009р – 80с.
4. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах // Інформаційний збірник. –2004. – №9. – С.4-23.

Т.Мальована,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент І.Г. Барановська

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Сучасний розвиток суспільства потребує інновацій в педагогічній системі освіти. Особливо відчутна сьогодні потреба у творчих вчителів, здатних запалити в учнях початкових класів «вогник допитливості», жаги до знань, експериментів, творчих пошуків та починань. Результати чисельних досліджень свідчать про наявність прогалин у мистецькій освіті молодших школярів, за межею інтересів багатьох учнів залишені види мистецтва, які мають значний виховний вплив на особистість (театральне, хореографічне, декоративно-прикладне), тобто ті види мистецької діяльності, які складають лише варіативну частину програм початкової коли та тільки рекомендовані до вивчення у позакласний час. Така обмеженість значно впливає на ефективність індивідуального, самобутнього розвитку особистості школярів шляхом власної траєкторії, вияву їх неповторного потенціалу. Становлення творчої особистості можливе лише за умови розвитку школярів відповідно до їх індивідуального

творчого потенціалу, закладеного природою. Мистецька, творча діяльність дітей молодшого шкільного віку є тим фундаментальним підґрунтям, на якому закладаються важливі якості особистості (самобутність, незалежність, креативність, самостійність, гідність). Активна мистецька діяльність, цілісність знань дозволяють сформувати особистість нового покоління, на яку очікує наше суспільство.

Теоретична та практична робота на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі має спрямовуватися на інтеграцію мистецьких знань і художньо-образних уявлень школярів як потужного засобу інформаційного забезпечення та якісного засвоєння образотворчого матеріалу на основі використання широкої міжпредметної інтеграції. Загальні питання впровадження підходів у галузі образотворчого мистецтва розглядаються в працях Н. Ветлугіної, Л. Виготського, О. Дудецького, О. Дяченко, Є. Ігнатєва, Т. Комарової, Т. Козакової.

Мета статті – визначити критерії творчого розвитку учнів на основі його чотирьохкомпонентної структури (емоційний, когнітивний, мотиваційний, діяльнісний) і ступінь використання у навчально-виховному процесі функціональних можливостей образотворчого мистецтва у творчому зростанні особистості молодшого школяра.

Творчий розвиток – це динамічний процес формування особистості, спрямований на розширення спектру здібностей та особистісних якостей, які проявляються і збагачуються у практиці різних видів конструктивної діяльності, результати її характеризуються новизною та оригінальністю. ... Творчості потрібно вчити на основі репродуктивної і творчої образотворчої діяльності як найдоступнішого прояву дитячої активності, індивідуальності з метою самовираження. [1]. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що психологічні механізмами образотворчої діяльності молодших школярів ґрунтуються на індивідуальних особливостях: генетичні задатки, належність до типу темпераменту, сприйняття. Розвитку інтересу до образотворчої діяльності молодших школярів відбувається у процесі цілеспрямованого педагогічного впливу на основі врахування вікових особливостей цієї діяльності, яка у молодших школярів характеризується стійким відчуттям форми, лінії, внаслідок чого їхні малюнки наближені до адекватного відбиття дійсності. Вирішальну роль в оволодінні молодшими школярами засобами образотворчого мистецтва та їх інтегративне використання у творчому розвитку відіграє цілеспрямована, науково обґрунтована система навчально-виховного педагогічного впливу вчителя на особистість учня. Це дає змогу стверджувати, що формування навичок володіння у дітей цієї вікової групи засобами образотворчого мистецтва дасть позитивний ефекту їхньому творчому розвитку, зазначають Т. Близнюк, І. Демченко, М. Пічкур [1; 3].

Експериментальна перевірка ефективності використання образотворчого мистецтва у творчому розвитку молодших школярів базувалася на результатах, отриманих у ході проведення констатуючого етапу експерименту. Метою

констатууючого етапу дослідження було: вивчення стану шкільної практики з використання засобів образотворчого мистецтва для творчого розвитку молодших школярів; визначення середньостатистичних показників творчогорозвитку молодших школярів.

Експериментальними методами були: педагогічні спостереження, анкетування, тестування, аналіз творчих робіт молодших школярів з образотворчого мистецтва, математична обробка статистичних даних. Оцінка результатів констатууючого експерименту здійснювалася за допомогою таких критеріїв: емоційний – позначається наявністю таких особистісних якостей учня, як відчуття краси, почуття радощів, захоплення, милування і здатність на цій основі емоційно відгукуватися на різноманітні вияви естетичного у навколишньому світі; мотиваційний – характеризується наявністю інтересу дитини до образотворчої діяльності, потребою у самовираженні засобами образотворчого мистецтва, прагнення до гармонії у відтворенні образів довкілля; когнітивний – показує активність пізнання молодшого школяра довкілля й образотворчого мистецтва, розуміння явищ навколишнього і способів їх відображення в образотворчому мистецтві, активність асоціативно-образного мислення; знання засобів образотворчого мистецтва, дієвість уяви, фантазії, вираженість інтуїції; діяльнісний критерій, до якого належать такі показники: здатність у малюнку відобразити основні конструктивні особливості форми об'єкта; уміння у малюнку засобами лінії відтворювати зовнішні контури натури; адекватність відтворення пропорційних відношень цілого і частин; уміння знаходити гармонійні співвідношення кольору і тону відтворюваного об'єкта; здатність оригінально komponувати; володіння техніками роботи художніми матеріалами; репродуктивні вміння відтворення характерних естетичних ознак натури; здатність творчо реалізовувати художньо образне рішення; ступінь самостійної діяльності учня (шляхом копіювання; за часткової допомоги вчителя; абсолютно самостійно).

Відповідно, до емоційного критерію творчого розвитку молодших школярів, здійснено педагогічне спостереження їхнього естетичного сприйняття під час екскурсій на природу, до музеїв, виставок художніх творів тощо. У ході його у щоденнику фіксувалися відповідні записи, які надалі дали можливість дійти висновку про те, як учні емоційно відгукувалися під час споглядання творів образотворчого мистецтва, спостережень краси навколишнього світу: активно чи пасивно виражали свої почуття, чи імітували художні образи рухами, мімікою, жестами; у якій формі висловлювали свої судження (усна, письмова, поетична, казкова тощо); вільно чи стримано, сміливо чи з побоюваннями показували свій емоційний стан; яким зацікавленим чи байдужим було їхнє сприймання. Незадовільну оцінку отримали діти, які були байдужими до об'єктів сприйняття, з побоюваннями показували свій емоційний стан, художні образи зовсім не намагалися імітувати, не висловлювали свої судження з приводу побаченого, пасивно виражали свої почуття засобами міміки (посмішка, подив тощо). Посередню оцінку емоційного стану внаслідок естетичного сприйняття мали учні, які були

зацікавлені деякими предметами і явищами довкілля, намагалися імітувати художні образи, у звичних формах висловлювали естетичні судження з приводу побаченого, стримано показували свій емоційний стан. Найвищої оцінки заслужили учні, які активно виражали свої почуття, імітували художні образи рухами, мімікою, жестами; у різних формах висловлювали свої судження, сміливо показували свій емоційний стан, зацікавлено споглядали предмети і явища довкілля.

Щоб учні початкової школи при проведенні досліджень відчували себе спокійно, вільно, невимушено, нами розпочато бесіду на тему: «Які уроки тобі найбільше подобаються і чому?», запропонована анкета, яка дала їм змогу віддати перевагу тому виду діяльності, який більше до вподоби. У дружній і довірливій атмосфері проходило опитування дітей. З'ясовано улюблений вид діяльності молодших школярів на уроках, виявлено бажання більшості учнів займатися діяльністю художнього спрямування.

З метою визначених рівнів образно-асоціативного мислення, уяви, фантазії ми запропонували дітям тест «Оживлення». учні адекватно і цікаво «оживили предмети». Також вони проявили власне бачення образу, використавши різні кольори, надали предметам естетичного зображувального вигляду. Слід зазначити, що внаслідок виконання тестових завдань виявилися діти, у роботах яких домальовано лише частини тіла без яскравих виражальних засобів. Ці учні протягом роботи відзначалися песимістичними настроями («Я не можу», «У мене нічого не вийде», «Я не вмію»). Тому ці школярі потребували допомоги учителя, заохочення в роботі. Такі результати виконання тесту були оцінено як незадовільно. Діти, котрі у своїх тестових роботах домальовали не лише частини тіла, а й використовували різні кольори не лише «оживили», а й «одягнули» створені образи. Проте ці учні частково зверталися до вчителя за допомогою. Такі результати виконання тестових завдань ми оцінювали посередньо. Слід відмітити, що внаслідок виконання тесту в окремих дітей вийшли оригінальні роботи побудовані на власних асоціаціях образів людей, тварин, а також природи і предметів довкілля, наприклад, сонечка, м'ячика тощо. Учні доповнювали свої малюнки на основі асоціативних зв'язків (дівчинка тримає за нитку кульку, робот дарує квіти дівчинці тощо).

За результатами констатуючого експерименту визначено три рівні творчого розвитку молодших школярів: низький – відображає слабку емоційність, яка характеризується байдужістю учнів до об'єктів сприйняття, побоюванням показувати свій емоційний стан, пасивність у відтворенні художніх образів у висловленні своїх суджень з приводу побаченого, у вираженні своїх почуттів засобами міміки середній – характеризується зацікавленістю учнями деякими предметами і явищами довкілля, намаганням імітувати художні образи, стереотипним висловлюванням естетичних суджень з приводу побаченого, стриманістю показу власного емоційного стану і високий – характеризується такими особистісними якостями учня, як відчуття краси, почуття радощів, захоплення, милування і здатність на цій основі

емоційно відгукуватися на різноманітні вияви естетичного у навколишньому світі.

Внаслідок констатуючого експерименту можна зробити **висновки**, що учні з низьким і середнім рівнями творчого розвитку потребують цілеспрямованого педагогічного впливу на них з боку вчителя. Учні високого рівня – ефективного педагогічного керівництва їхньої навчальної діяльності. Тому вдосконалення, оновлення й розробка змісту, форм і методів навчання у початковій школі має бути спрямована на досягнення цілісності цього процесу у єдності таких складових: знання – уміння – розвиток.

Література

1. Демченко І.І, Пічкур М.О. Близнюк Т.О. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва Монографія. – К Оміда, 2009. – 218 с.

2. Демченко Е.П. Формирование креативной компетентности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Е.П. Демченко, Ивета Кепуле // «Young Scientist» («Молодий вчений»). – 2018. – № 5.2 (57.2). – Мау /Травень. – С.28-35.

3. Пічкур М.О. Формування професійної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва (на матеріалі композиції): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2000. – 21 с.

**В. Маринчук,
здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – ст. викладач Т.Т. Маринчук**

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ЗАСОБІВ МУЗИЧНОЇ ВИРАЗНОСТІ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Постановка проблеми. Організація навчально-виховного процесу в умовах початкової школи потребує якісно нового підходу до опанування молодшими школярами мистецьких знань і вмінь, зокрема, основ музичної грамоти. Майбутньому вчителю початкових класів потрібно зрозуміти, що музичне мистецтво серед усіх інших мистецтв і наук є одним з найефективніших засобів розвитку емоційно-вольової сфери дітей, є тою спонукальною мотивуючою силою, що започатковує міцні основи пізнавальних процесів особистості дитини. Сама музика за своїми психолого-емоційними і пізнавальними характеристиками є тим об'єктом пізнання, через який можна зрозуміти минуле і сучасне, природу, історію, культуру, а найбільше - душу, думки, переживання і сподівання іншої людини. Музичні знання виконують роль не лише часткового засобу пізнання у музичній галузі, а універсального інструменту осягнення життєвих явищ, що мають багато спільного з музикою як способу пізнання і відображення життя у всіх його виявленнях.